

Met gezondheid terug naar brede welvaart

Kern

De COVID crisis heeft het belang van een goede gezondheid onderstreept en heeft een aantal grote kwetsbaarheden in de publieke gezondheid blootgelegd:

1. Het versterken van de mentale gezondheid;
2. Belang van gezonde leefstijl;
3. Extra aandacht voor kwetsbare groepen en het verkleinen van gezondheidsverschillen; en
4. Versterking van de (regionale) publieke gezondheidszorg om beter voorbereid te zijn op toekomstige crisis.
5. Nazorg

Ten aanzien van deze uitdagingen is een enerzijds een brede aanpak over domeinen heen nodig zoals gezondheidszorg, onderwijs, werk, evenals samenwerking tussen overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven (werkgevers). Daarnaast vragen deze uitdagingen een versterking van de publieke gezondheidszorg in Nederland, met name de regionale samenwerkingsstructuur zoals de GGD.

A. Corona legt vijf kwetsbaarheden in de publieke gezondheid bloot

1. Inzetten op het versterken van de mentale gezondheid

- Door Corona staat de mentale gezondheid onder druk. Het SCP¹ wijst in diverse publicaties op een mogelijk groter beroep op psychiatrische zorg als gevolg van de coronapandemie. Met name het welbevinden van jongvolwassenen, waaronder studenten en scholieren, lijkt onder de coronacrisis te lijden. De meeste mensen zullen naar verwachting terugveren als het maatschappelijk weer beter gaat. Maar als mensen lang negatieve gevolgen ervaren, en er sprake is van een langdurend laag welbevinden zoals sombere gevoelens, onrust en onzekerheid, kan dit tot psychische klachten leiden.
- Hoewel de gezondheidseffecten van thuiswerken niet voor iedereen hetzelfde zijn kan thuiswerken afhankelijk van de werk- en thuissituatie zowel fysieke en mentale gezondheidsklachten met zich meebrengen. De SER Corona denktank² geeft aan dat psychische klachten zoals burn-out zijn een belangrijke oorzaak van verzuim en uitval uit het werk.
- Ook de re-integratie werknemers die Corona hebben gehad verdienen de aandacht, gegeven het feit dat mensen langere tijd klachten blijven ondervinden.
- Ten slotte hebben veel ondernemers hebben veel last van psychische klachten door de crisis, wat ook blijkt uit de toename van het aantal ondernemers dat contact opneemt met Hulplijn 113. Eén van de belangrijkste oorzaken van chronische stress is economische bestaansonzekerheid: armoede, werkloosheid, schulden.

2. Het belang van een gezonde leefstijl

Corona heeft het belang benadrukt van een gezonde leefstijl. Het SCP³ stelt dat het coronavirus laat zien dat overgewicht een extra risico vormt voor ziekenhuisopname en ook voor overlijden bij een besmetting. De helft van de Nederlanders heeft op dit moment overgewicht, en de trend laat nog altijd een stijgende lijn zien. Ook op andere terreinen heeft Corona een negatief effect op de leefstijl, het RIVM berekende dat er door de coronacrisis 200 tot 700 sterfgevallen door roken per jaar extra zullen zijn (rivm 2020d). Inzet op (mentale) gezondheid helpt om het arbeidspotentieel te vergroten, de druk op de sociale zekerheid te verminderen en de druk op de zorg te verlichten.

3. Extra aandacht voor kwetsbare groepen en het verkleinen van gezondheidsverschillen

¹ SCP: Een jaar met corona- Ontwikkelingen in de maatschappelijke gevolgen van corona (maart 2021)

² <https://www.monitorarbeid.tno.nl/nl-nl/coronacrisis/nea-covid-19/>

³ SCP: Een jaar met corona- Ontwikkelingen in de maatschappelijke gevolgen van corona (maart 2021)

De Coronacrisis lijkt de gezondheidsverschillen tussen groepen met een verschillende sociaaleconomische status te vergroten. Net als economische risico's zijn gezondheidsrisico's ongelijk verdeeld: mensen met een lager opleidingsniveau verkeerden voor de crisis gemiddeld in minder goede gezondheid, leefden korter, en bleven korter gezond dan mensen met een hoger opleidingsniveau. Mensen met een lage opleiding hebben een goed ervaren levensverwachting die 13,5 jaar lager is dan mensen met een hoge opleiding. De SER⁴ geeft aan dat de al eerder ingezette trend dat verschillen in psychisch welbevinden tussen groepen met een verschillende sociaaleconomische status groter worden, zou door de coronacrisis sterker kunnen worden.

4. Versterking van de (regionale) publieke gezondheidszorg in Nederland om beter voorbereid te zijn op toekomstige crisis

De SER Corona denktank⁵ vraagt aandacht voor de impact van de coronapandemie vraagt op de publieke gezondheidszorg in Nederland. De uitbraak van COVID-19 heeft ons voor de test gesteld hoe wij zijn voorbereid op een pandemie. Een betere pandemische paraatheid omvat onder meer het eerder opsporen van besmettelijke uitbraken met een pandemisch potentieel wereldwijd, door versterking van de zoönosenstructuur en internationale samenwerking, en een snellere ontwikkeling en levering van vaccins. Op het gebied van infectieziektenbestrijding zijn de GGD'en uitvoerder en kennispartner. Wanneer een infectieziekte een ontwrichtende impact heeft, is het noodzakelijk om op niveau van de Rijksoverheid slagvaardig en snel te kunnen sturen. Er is daarom aanleiding om na de crisis de organisatie van de publieke gezondheidszorg op dit vlak te heroverwegen. Daarom bezinnen we ons of de de Wet Publieke Gezondheid in sommige situaties aanpassing behoeft. Er is een herijking en versterking van het stelsel van infectieziektebestrijding nodig over de hele linie van 'prevent, detect and respond' waarbij aanbevelingen uit nationale en internationale evaluaties van de COVID-19 aanpak worden opgevolgd. Onderdeel daarvan is wat nodig is in de breedte van volksgezondheid, diergezondheid en leefomgeving om het risico op het ontstaan en verspreiden van zoönosen zoveel mogelijk te verkleinen. Door internationaal beter samen te werken moet worden getracht uitbraken eerder en beter in beeld te brengen, de response-capaciteit van landen te versterken en samen te werken ten einde de tijdige beschikbaarheid van vaccins te verbeteren.

5. Nazorg

We weten nog weinig over eventuele langdurige klachten die mensen die een covid besmetting hebben doorgemaakt. Al in zomer 2020 is de stichting C –support gestart. C-support werkt voor Covid-19 patiënten die langdurig klachten ondervinden van een coronabesmetting. C-support informeert, adviseert en ondersteunt op alle leefgebieden waarop deze complexe en nog onbekende ziekte ingrijpt: gezondheid, (psycho)sociaal en werk & inkomen. Dat kan kortdurend zijn, of indien nodig, voor langere termijn. Nazorgadviseurs gaan in gesprek om goed zicht te krijgen op vragen als gevolg van de coronabesmetting. Zij bieden een luisterend oor en in samenspraak met de patiënt zoeken ze naar het meest passende aanbod. Dat kan zowel buiten als binnen C-support zijn. Het gaat hier niet om de medische behandeling, wel helpen de nazorg- en medisch adviseurs mensen de weg te vinden in het reguliere zorgaanbod en dat af te stemmen op hun persoonlijke situatie. Daarbij is er ook contact voor werkgerelateerde zaken met gemeenten en bv het UWV. Dit model is succesvol gebleken na de q koorts waarvoor q-support is opgericht.

B. Voorstellen

Ten aanzien van deze uitdagingen is een brede aanpak over domeinen heen nodig zoals gezondheidszorg, onderwijs, werk. Hiervoor is ook het versterken van de (regionale) publieke gezondheidszorg nodig evenals samenwerking tussen overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven (werkgevers).

(NB over deze voorstellen is al meermaals aan diverse interdepartementale directiegroepen gesproken/ domein overstijgende aanpak heeft veel steun):

⁴ SCP: Een jaar met corona- Ontwikkelingen in de maatschappelijke gevolgen van corona (maart 2021)

⁵ <https://www.monitorarbeid.tno.nl/nl-nl/coronacrisis/nea-covid-19/>

- Versterken rol en financieren gemeenten en GGD voor de totstandkoming van regionale afspraken over gezondheidsbevordering tussen gemeenten en zorgverzekeraars te faciliteren.
- Ter versterking van de uitvoering van afspraken in lokale preventie- en sportakkoorden extra ondersteuning bieden aan regionale overheden om erkende leefstijl en beweeg interventies⁶ in te zetten onder meer via een activiteitenbudget voor de buurtsportcoaches, een impuls te geven aan leefstijltraject jongeren via JOGG en Gezonde School-activiteiten.
- Verruimen van de werkkostenregeling (of regeling onbelaste vergoedingen) voor thuiswerken en interventies op het gebied van een gezonde leefstijl (bijv Bewezen effectieve leefstijlmaatregelen van RIVM) en mentale gezondheid.
- De samenwerking tussen SZW en VWS met werkgevers en werknemers ten aanzien van de activiteiten die zijn ingezet in het "Steunpakket sociaal en mentaal welzijn en leefstijl", om werkenden die in het in deze crisis mentaal zwaar hebben te ondersteunen, wordt voortgezet. Hiervoor versterken we bestaande initiatieven, zoals bijvoorbeeld het programma Vitaal Bedrijf dat zich richt op ondersteuning van werkgevers en werkenden om een gezonde leefstijl van werkenden te bevorderen en het Meerjarenprogramma Depressiepreventie. Voorbeelden: Publiekscampagne: hey het is oké (bewustwordingscampagne) uitbreiden met thema 'burn out' of 'spanningsklachten', Tips over mentale klachten verspreiden, laagdrempelige interventies via E-health zoals "Grip op je Dip", uitbreiden van Supportgroepen, hulplijnen/beter onder de aandacht brengen van bestaande mogelijkheden (Snelbeterinjevel.nl).
- Een belangrijke onderlegger vormt bestaanszekerheid, want geld-, werk- of woononzekerheid levert stress op en maakt het moeilijker om gezonder te gaan leven. Hiervoor versterken trajecten, zoals de brede schuldenaanpak. Hierbij concretiseren van de rol van gemeenten ten aanzien van het leggen van verbinding tussen het sociale en het zorgdomein.
- Re-integratie werknemers na corona. Bedrijfsartsen kunnen hierbij een cruciale rol spelen eveneens bij het herkennen van mentale gezondheidsproblemen op de werkvloer.
- Met een Rijksbrede aanpak 'bewegen het nieuwe normaal' werkt VWS, samen met I&W, OCW, SZW en BZK aan een aanpak om op en rondom school, de kinderopvang, op weg naar werk, tijdens het werk, in de wijk, thuis en in de zorg bewegen te bevorderen. Herijking van de organisatie van de publieke gezondheidszorg opdat er bij volgende crises slagvaardig kan worden gehandeld en opgeschaald.
- Versterking van GGD-en op het gebied van infectieziektebestrijding voor bron- en contactopsporing, testen en traceren, en goede ondersteunende ICT in de public health data en informatie keten.
- Ontwikkeling, productie en beschikbaarheid van vaccins en geneesmiddelen.
- Nazorg op maat structureel mogelijk maken voor covid patiënten op het terrein van zorg/werk en inkomen en mentale gezondheid in de vorm van een toekomstbestendig en voldoende sluitend aanbod vanuit o.a. de stichting C-support.

⁶ www.Loketgezondleven.nl